

Hallitus 13-2018

Aika 16.10.2018 klo 17:00 - 17:30

Paikka Neuvotteluhuone, Taitajankatu 6, Salo

Käsitellyt asiat:

109 § Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

110 § Pöytäkirjantarkastajien valinta

111 § Työjärjestyksen hyväksyminen

112 § Omaisuuden vuokralle antamisen ja ottamisen periaatteet

113 § Varainhoitovuoden 2019 rahoituksen ja vuoden 2018 toisen lisätalousarvion perusteella jaettavan rahoituksen hakeminen

114 § Toiminta- ja taloussuunnitelma 2019-2021, talousarvio 2019

115 § Pöytäkirjat

116 § Muut asiat

Hallitus

16.10.2018

Kokousaika	16.10.2018 klo 17:00 – 17:30
Kokouspaikka	Neuvotteluhuone, Taitajankatu 6, Salo
Läsnä:	
Lehti Timo	puheenjohtaja
Koli Jaana	varapuheenjohtaja
Etelä Toni	jäsen
Ojala-Sirro Irina	jäsen
Ilola Siv	jäsen
Paasilta Simo	jäsen
Kukkamaa Eija	varajäsen
Muut kokoukseen osallistujat:	
Breilin Mikko	valtuuston puheenjohtaja
Kanerva Tauno	valtuuston 1. varapuheenjohtaja
Hellsberg Ralf	Valtuuston 2. varapuheenjohtaja
Juhantila Olli-Pekka	esittelijä
Välikangas Saija	pöytäkirjanpitäjä
Wihlman-Niinikoski Heidi	kutsuttuna
Poissa:	
Karhulahti Arttu	jäsen
Leivonen Sanna	jäsen
Määttänen Asko	jäsen

Allekirjoitukset:

Puheenjohtaja

Pöytäkirjanpitäjä

Käsitellyt asiat 109 – 116

Pöytäkirjantarkastus

16.10.2018

Irina Ojala-Sirro

16.10.2018

Toni Etelä

Pöytäkirja on ollut nähtävänä Salon seudun koulutuskuntayhtymän toimistossa

___ / ___ 2018 todistaa _____

109 § Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Hallitus 13-2018

Valmistelija: Hallintosihteeri

Esittelijä: Kuntayhtymän johtaja

Esitys

Kokous todetaan lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

Päätös

Hyväksyttiin

110 § Pöytäkirjantarkastajien valinta

Hallitus 13-2018

Valmistelija: Hallintosihteeri

Esittelijä: Kuntayhtymän johtaja

Esitys

Ehdotetaan, että pöytäkirjantarkastajiksi valitaan Irina Ojala-Sirro ja Toni Etelä.

Päätös

Hyväksyttiin

111 § Työjärjestyksen hyväksyminen

Hallitus 13-2018

Valmistelija: Hallintosihteeri

Esittelijä: Kuntayhtymän johtaja

Esitys

Työjärjestys hyväksytään esityslistan mukaisesti.

Päätös

Hyväksyttiin

112 § Omaisuuden vuokralle antamisen ja ottamisen periaatteet

Hallitus 13-2018

Valmistelija: Kuntayhtymän johtaja

Esittelijä: Kuntayhtymän johtaja

Esitys

Hallitus päättää esittää valtuustolle, että 1.1.2019 alkaen omaisuuden vuokralle antamisen ja ottamisen periaatteet ovat:

- Kuntayhtymän tarvitsemat koneet, laitteet ja kalusto, joiden hankintahinta ylittää investointihankinnan alarajan, hankitaan ensisijaisesti käyttäen tarkoitukseen sopivaa leasingrahoitusta.
- Kuntayhtymän tarvitsemien koneiden, laitteiden ja kaluston, joiden hankintahinta ylittää investointihankinnan alarajan, hankkiminen kuntayhtymän omaisuudeksi on mahdollista, mikäli se on taloudellisesti perusteltua.
- Kuntayhtymän ATK laitteet hankitaan pääsääntöisesti käyttäen leasingrahoitusta.
- Irtainta omaisuutta, kuten työvälineitä, voidaan vuokrata lyhytaikaiseen (alle 6 kk) käyttöön, mikäli se on taloudellisesti perusteltua. Vuokrauksesta voidaan päättää talousarvion toteuttamista koskevan ohjeen ratkaisuvallan ja hankintavaltuuden rajoissa.
- Toimitiloja voidaan ottaa vuokralle niissä tapauksissa, ettei kyseistä toimintaa ole mahdollista toteuttaa kuntayhtymän omissa tiloissa.
- Kuntayhtymän toimitiloja ja käyttöomaisuutta voidaan antaa vuokralle, jos se ei aiheuta häiriöitä kuntayhtymän toiminnalle.
- Valtuusto kumoaa hallituksen tekemät päätökset 11/2011, § 112; 1/2013, § 7; ja 5/2017, § 53 vuokralle antamisen ja ottamisen periaatteita koskevilta osilta.

Päätös

Hyväksyttiin

Perustelut

SSKKY:n hallintosäännön 4 §:n mukaisesti kuntayhtymän johtaja päättää omaisuuden vuokralle antamisesta ja ottamisesta valtuuston päättämien periaatteiden mukaisesti.

Hallintosäännön 3 §:n ja 4 §:n välisen ristiriidan johdosta kuntayhtymän hallitus on päättänyt omaisuuden vuokralle antamisen ja ottamisen perusteista kokouksissaan 11/2011 (§ 112), 1/2013 (§ 7) ja 5/2017 (§ 53). Vuoden 2019 alusta voimaan tulevaksi esitetyssä hallintosäännössä kyseinen ristiriita on korjattu: periaatteista päättää valtuusto ja vuokralle antamisesta ja ottamisesta kuntayhtymän johtaja muutoin paitsi päätöksessä mainitun poikkeuksen osalta.

113 § Varainhoitovuoden 2019 rahoituksen ja vuoden 2018 toisen lisätalousarvion perusteella jaettavan rahoituksen hakeminen

Hallitus 13-2018

Valmistelija: Kuntayhtymän johtaja

Esittelijä: Kuntayhtymän johtaja

Esitys

Hallitus valtuuttaa kuntayhtymän johtajan laatimaan varainhoitovuoden 2019 rahoitusta ja vuoden 2018 toisen lisätalousarvion perusteella jaettavaa rahoitusta koskevan hakemuksen.

Päätös

Hyväksyttiin

Perustelut

Opetus- ja kulttuuriministeriö on ilmoittanut 4.10.2018 päivätyssä kirjeessä (OKM/31/221/2018), että päätösehdotuksen mukaiset rahoitukset tulevat haettaviksi. Hakua ei kuitenkaan vielä ole avattu, jolloin tarkkaa tietoa siitä miten ja millä perusteilla hakemus tehdään ei ole käytettävissä. Määräaika hakemukselle on 31.10.2018. Ministeriön tarkoituksena on tehdä vuoden 2019 rahoitusta koskeva suorituspäätös 30.11.2018 mennessä. Työvoimakoulutuksen opiskelijavuosien kohdentamisesta ministeriö kuulee ennen päätöksentekoa työ- ja elinkeinoministeriötä.

Taustatiedot

Vuodelle 2018 Salon seudun koulutuskuntayhtymälle on myönnetty opiskelijavuosia seuraavasti:

Omaehtoinen koulutus	1934
Työvoimakoulutus	80
Nuorten omaehtoinen koulutus	9
Maahanmuuttajien koulutus	5
Yhteensä	2028

Opetus- ja kulttuuriministeriön kirja (OKM/31/221/2018) on esityslistan liitteenä 1.

Liitteet

Liite 113.1. Liite_1_OKM_31_221_2018_SSKKY_Hall_13_2018.pdf

114 § Toiminta- ja taloussuunnitelma 2019-2021, talousarvio 2019

Hallitus 13-2018

Valmistelijä: Talousjohtaja

Esittelijä: Kuntayhtymän johtaja

Esitys

Hallitus merkitsee tiedoksi kuntayhtymän alustavan talousarvioehdotuksen 2019 sekä päättää pyytää siitä lausunnot jäsenkunnilta 13.11.2018 mennessä.

Päätös

Hyväksyttiin

Perustelut

Yleiset perusteet

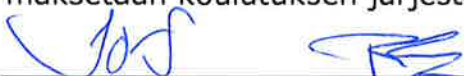
Koulutuksen rahoituspolitiikan muutokset vaikuttavat kaikkien koulutusasteiden toimintaedellytyksiin. Erytisen suuria muutokset ovat olleet ammatillisessa koulutuksessa. Reformin edellyttämiä toiminnallisia muutoksia on toteutettu jo useamman vuoden ajan – osittain muutoksia ennakoiden. Työ ei ole vielä missään määrin valmis, joten se edellyttää myös jatkossa investointeja toiminnan kehittämiseen.

Tulevan rahoituksen haasteellisuutta lisää muutos, jossa opiskelijamääräperusteisuudesta siirrytään opiskelijamääriin, suorituksiin ja vaikuttavuuteen perustuvaan rahoitukseen. Valtionosuusrahoituksen muuttuminen budjettiperusteiseksi ja suhteelliseksi aikaisemman kustannusperusteisuuden sijaan luo epävarmuutta. Markkinaehtoisen koulutuksen toteuttaminen on erityisen kilpailtu toimiala, joten myös sen osalta on odotettavissa haasteita niin toteutuvien koulutusten kuin niiden kannattavuudenkin osalta.

Tästä huolimatta kuntayhtymä on kyennyt toteuttamaan toimintamallin, jossa opiskelijoille tarjotaan opetusta kaikkina arkipäivinä. Tavoite on kuitenkin, että yhä suurempi osa oppimisesta tapahtuu työpaikoilla tai itsenäisesti nykyaikaisia digitaalisia oppimisalustoja hyödyntäen. Kokemuseräisesti on havaittu, etteivät uudet opiskelumenetelmät sovi kaikille, joten niitä mahdollisimman laajasti käyttöön ottamalla kyetään ohjaamaan rajallisia ohjausresursseja henkilökohtaista ohjausta kipeimmin tarvitseville.

Ammatillisen koulutuksen toteuttaminen on jatkuvaa tasapainoilua resurssien riittävyyden ja oppimistulosten maksimoinnin välillä. Omat haasteensa luovat myös työelämän muutokset sekä teknologian kehitys, jotka edellyttävät uudistuksia niin henkilökunnan osaamisperustassa kuin käytettävissä opetusvälineissä, -teknologioissa, koneissa ja laitteissakin. Kustannusten suunnittelu ja seuranta edellyttävät suurta tarkkuutta talouden ennustamisen haasteiden kasvaessa. Tosiasia on, että vuosittaiset vaihtelut toiminnan taloudellisessa tuloksessa tulevat olemaan suuria.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus on yleiskatteellista eli rahoitus myönnetään ja maksetaan koulutuksen järjestäjälle, joka päättää rahoituksen käytöstä sen

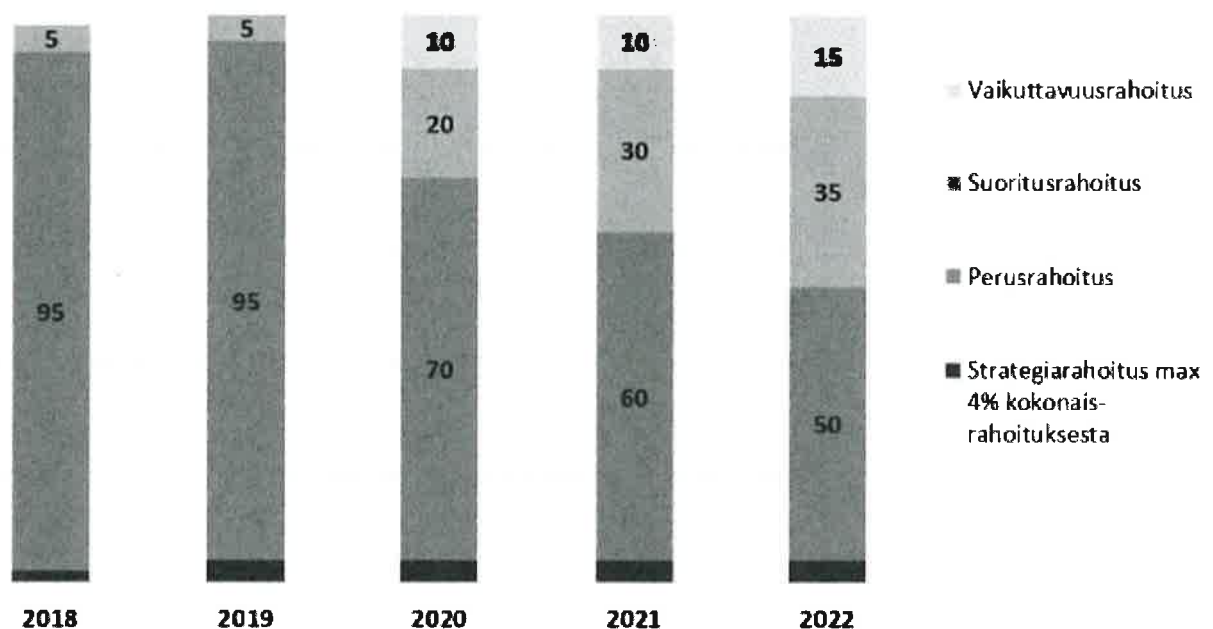
Pöytäkirjantarkastajien nimikirjaimet

käyttötarkoituksen mukaisesti. Rahoituksen perusteena käytettävät suoritetiedot pohjautuvat varainhoitovuotta kaksi vuotta aiemman vuoden tasoon eli vuoden 2019 rahoitukseen vaikuttaa vuoden 2017 suoritetiedot.

Ammatillisen koulutuksen rahoituslainsäädännössä on säädetty viiden vuoden siirtymäkausi, joka on esitetty alla olevassa kuviossa 1. Toiminta- ja taloussuunnitelmakautena 2019 - 2021 perusrahoituksen osuus laskee 95 prosentista 60 prosenttiin, kun taas suoriterahoituksen osuus nousee 5 prosentista 30 prosenttiin. Vaikuttavuusrahoitus otetaan ensimmäisen kerran huomioon suunnitelmavuotena 2020 ja sen osuus on 10 prosenttia. Koska ammatillisen koulutuksen rahoitukseen on luvassa indeksitarkistus vasta vuonna 2020, kustannusten nousu aiheuttaa säästöpainetta koulutuksen järjestäjille tulevinakin vuosina.

Kokonaisrahoituksen jakautuminen

Laskennallisen rahoituksen osuudet prosentteina 2018-2022

KUVIO 1: Ammatillisen koulutuksen rahoituslainsäädännön siirtymäsäännös

Yksityiskohtaiset perusteet

Perussopimuksen mukaisesti kuntayhtymän talousarvio laaditaan siten, että kuntayhtymä kattaa itse toimintansa aiheuttamat menot. Menot katetaan sekä valtiolta saatavalla valtionosuusrahoituksella, kuntayhtymän muilla tuloilla ja tarvittaessa lainarahoituksella.

Toiminta- ja taloussuunnitelman 2019 - 2021 perustana on kuntayhtymän valtuuston 13.9.2018 § 20 hyväksymä strategia 2018-. Toiminta- ja taloussuunnitelman tavoitteena

Handwritten signatures: J.S. and T.R.

on talouden tasapainottaminen hallitusohjelman rahoitusleikkauksien asettamissa raameissa. Samanaikaisesti toimintaa uudistetaan ammatillisen koulutuksen reformin mukaisesti vastaamaan muuttuvia työelämän ja yksilöiden tarpeita uudistamalla pedagogiikkaa, hyödyntämällä digitalisaatiota sekä tiivistämällä yhteistyötä työelämän kumppaneiden kanssa.

Toiminta- ja taloussuunnitelman laadinnassa, erityisesti strategisten toimintaohjelmien suunnitelmissa ja toimenpiteissä kiinnitetään huomiota toimenpiteisiin ja toimintatapamuutoksiin, jotka parantavat ammatillisen koulutuksen kustannustehokkuutta ja vaikuttavat kuntayhtymän tuloksiin uuden rahoituslainsäädännön kriteereillä mitattuna.

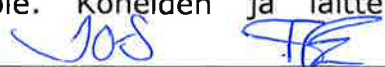
Talousarvio 2019 laaditaan vuoden 2018 rahoitustasoon perustuen. Rahoituksessa on otettu huomioon kuntayhtymän koulutuksen järjestämisluvassa oleva työvoimakoulutuksen tehtävä sekä laajennetun oppisopimuskoulutuksen järjestämisen tehtävä.

Koulutuskuntayhtymän tavoitteellisten opiskelijavuosien vuodelle 2019 arvioidaan olevan vähintään vuoden 2018 tasossa. Opetus- ja kulttuuriministeriön (myöh. OKM) ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupapäätöksessä OKM/172/531/2017 koulutuskuntayhtymän opiskelijavuosien vähimmäismääräksi vahvistettiin 1889. OKM päättää vuosittain koulutuksen järjestäjän tavoitteelliset opiskelijavuodet seuraavalle varainhoitovuodelle. OKM:n tarkoituksena on tehdä varainhoitovuoden 2019 suoritepäätökset marraskuussa eduskuntaehdolla. Koulutuksen järjestäjän rahoitus perustuu tähän suoritepäätökseen, joka myönnetään rahoituspäätöksellä. OKM tekee rahoituspäätöksen vuoden lopussa eduskunnan hyväksytyä talousarvioesityksen tulevalle varainhoitovuodelle. Näiden tietojen pohjalta tarvittaessa tarkennetaan lopullista talousarviota 2019.

Talousarvion henkilöstökulubudjetoinnissa palkkojen korotuksiin on varattu elokuun 2018 palkkatasoon 2,5 prosentin korotus. Henkilöstökulujen budjetoinnissa henkilöstöresurssit sopeutetaan rahoituksen muutoksiin ja kiinnitetään huomiota siihen, että määrärahat ovat riittävät ja realistisella tasolla.

Kuntayhtymän maksuvalmius suunnitellaan tavoitteena minimissään noin 30 päivän maksuvalmiutta vastaavat kassavarat.

Investointiosassa ensi vuoden investoinnit kohdistuvat kiinteään omaisuuteen: Taitajankatu 6 kiinteistön linjasaneeraukseen varataan sekä talousarviovuonna 2019 että suunnitelmavuotena 2020 293 000 euroa per vuosi. Suunnitelmavuoteen 2021 ei tällä hetkellä ole investointipaineita kiinteistöjen osalta. Irtaimessa omaisuudessa investointimäärärahoja esitetään suunnitelmavuodelle 2020 yhteensä 90 000 euroa ja suunnitelmavuodelle 2021 yhteensä 185 000 euroa. Irtaimen investoinnit painottuvat opetuksessa tarvittaviin koneisiin ja laitteisiin sekä kalustoon. Tulevat investoinnit rahoitetaan tulorahoituksella ja kassavaroilla. Näillä näkymin tarvetta lainarahoitukseen ei ole. Koneiden ja laitteiden rahoituksessa koulutuskuntayhtymä käyttää pääosin

leasingrahoitusta. Talousarviossa ei varata varovaisuuden periaatetta noudattaen pysyvien vastaavien myyntituloja investointiosaan. Mahdolliset myyntitulo parantavat kuntayhtymän maksuvalmiutta toteutuessaan.

Suunnitelman mukaiset poistot merkitään kuluksi valtuuston hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti.

Alustava tuloslaskelma talousarviovuodelle 2019 kuntayhtymän tasolla on esitetty liitteessä 2.

Jäsenkuntia pyydetään toimittamaan lausunnot alustavasta talousarviosta 13.11.2018 mennessä.

Taustatiedot

Kuntayhtymän perussopimuksen 19 §:n mukaan talousarviota ja -suunnitelmaa valmisteltaessa jäsenkunnille on varattava tilaisuus esityksen tekemiseen kuntayhtymän toiminnan kehittämiseksi. Seuraavan suunnittelukauden alustava suunnitelma on toimitettava jäsenkunnille 31.10. mennessä. Valtuusto hyväksyy talousarvion ja -suunnitelman 30.11. mennessä.

Alla on esitetty toiminta- ja taloussuunnitelman käsittelyaikataulu.

VIIKKO	TEHTÄVÄ
42	Hallitus käsittelee alustavan talousarvioehdotuksen 2019
42	Jäsenkunnille alustava talousarvio lausuntoa varten
45	Hallitus käsittelee ensimmäisen kerran TTS 2019 - 2021
47	Hallitus käsittelee toisen kerran TTS 2019 - 2021
48	Valtuusto käsittelee TTS 2019 - 2021

Liitteet

Liite 114.1. 114§_Liite2_alustava TAE 2019_hall_16102019_final_.pdf

115 § Pöytäkirjat

Hallitus 13-2018

Valmistelija: Hallintosihteeri

Esittelijä: Kuntayhtymän johtaja

Esitys

Merkitään hallitukselle tiedoksi perusteluissa mainitut pöytäkirjat.

Päätös

Hyväksyttiin

Perustelut

- Sosiaali- ja terveysalan jaoston kokous 18.9.2018

Liitteet

116 § Muut asiat

Hallitus 13-2018

Esitys

Ei muita asioita.

KOKOUKSEN PÄÄTTÄMINEN

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 17:30.

MUUTOKSENHAKU JA VALITUSOIKEUS

Muutoksenhaku ja valitusoikeus liitetään kuntalain mukaisesti pöytäkirjaan.

MUUTOKSENHAKUKIELLOT

Kieltojen Perusteet	Seuraavista päätöksistä ei saa tehdä kuntalain 136 §:n mukaan oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa.
	112, 114
	Koska päätöksestä voidaan tehdä kuntalain 134 §:n 1 momentin mukaan kirjallinen oikaisuvaatimus, seuraaviin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla:
	109, 110, 111, 113, 115, 116
	Muun lainsäädännön mukaan seuraaviin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla. Pykälät ja valituskieltojen perusteet

OIKAISUVAATIMUSOHJEET

Oikaisuvaatimus viranomaisen ja -aika	Seuraaviin päätöksiin tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen/ hankinto-oikaisun. Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus / hankinto-oikaisu tehdään, osoite ja postiosoite Salon seudun koulutuskuntayhtymä Hallitus Käyntiosoite: Taitajankatu 6, 24240 SALO Postiosoite: PL 157, 24101 Salo Sähköpostiosoite: sskky@sskky.fi Oikaisuvaatimuspykälät 109, 110, 111, 113, 115, 116 Hankinto-oikaisupykälät Oikaisuvaatimus / hankinto-oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.
Oikaisu- Vaatimuksen Sisältö	Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava.

ASIAN SAATTAMINEN MARKKINAOIKEUTEEN

Viranomaisen	Markkinaoikeus Käynti- ja postiosoite: Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki Puhelin: 029 56 43300, Fax: 029 56 43314, sähköposti: markkinaoikeus@oikeus.fi <i>Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet</i> Pykälät
Valitusaika	Hakemus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.
Valituskielto	Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvasta asiaan ei saa hakea muutosta kuntalain eikä hallintolainkäyttölain nojalla sillä perusteella, että päätös tai siihen johtanut menettely on ollut hankintalain vastaista. Puitejärjestelyyn perustuvaan hankintaan ei saa hakea muutosta valittamalla, jollei markkinaoikeus myönnä asiassa käsittelylupaa hankintalain 86 §:n mukaisesti. Oikeudenkäyntimaksu on 2000 euroa. Jos markkinaoikeudessa käsiteltävässä julkisia hankintoja koskevassa asiassa hankinnan arvo on vähintään 1 miljoonaa euroa, käsittelymaksu on 4 000 euroa. Jos hankinnan arvo on vähintään 10 miljoonaa euroa, käsittelymaksu on 6 000 euroa. Yksityishenkilön oikeudenkäyntimaksu markkinaoikeudessa on 500 euroa. Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) sekä vesi- ja energihuollon, liikenteen ja postipalveluiden alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) soveltamisalaan kuuluvassa muutoksenhakuasiassa peritään markkinaoikeudessa 2 §:ssä säädetyin maksun sijasta 500 euroa, jos muutoksenhakuasia poistetaan käsittelystä antamatta pääasiasta ratkaisua, se jää tutkimatta tai se jää sillensä.

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomaisen ja valitusaika	Seuraaviin päätöksiin voidaan hakea muutosta kirjallisella valituksella. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta kunnallisvalituksin vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Mikäli päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen hakea muutosta kunnallisvalituksin myös asianosainen sekä kunnan jäsen.
	Valitusviranomaisen, osoite ja postiosoite Turun hallinto-oikeus Sairashuoneenkatu 2-4 / PL 32 20101 TURKU Turku.hao@oikeus.fi <i>Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa</i> https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuint Kunnallisvalitus, pykälät Valitusaika 30 päivää Hallintovalitus, pykälät Valitusaika 30 päivää
	Muu valitusviranomaisen, osoite ja postiosoite Lounais-Suomen aluehallintovirasto/kirjaamo Valitusaika 30 päivää Itsenäisyydenaukio 2 / PL 22 20801 TURKU Pykälät Rikos-, riita- ja hakemusasiat Varsinais-Suomen kärjäoikeus Turun oikeustalo Sairashuoneenkatu 2-4 / PL 376 20101 Turku Pykälät
Valituskirjelmä	Valitus tehdään kirjallisesti. Valituskirjassa on ilmoitettava – päätös, johon haetaan muutosta – miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi; sekä – perusteet, joilla muutosta vaaditaan Valituskirjelmässä on ilmoitettava valittajan tai kirjelmän muun laatijan nimi ja kotikunta sekä postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa. Asiamiehen on tarvittaessa liitettävä valtakirja (HLL 21§). Jos valitusviranomaisen päätös voidaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä, yhteystietoina pyydetään ilmoittamaan myös sähköpostiosoite. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valitus. Sähköistä asiakirjaa ei kuitenkaan tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä. Valituskirjaan on liitettävä päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä sekä todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta sekä asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.
Valitusasiakirjojen Toimittaminen	Valitusasiakirjat on toimitettava valitusviranomaiselle valitusajan kuluessa ennen sen viimeisen päivän virka-ajan päättymistä. Tiedoksisaantipäivää ei lueta valitusaikaan. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joulutai juhannusaatto tai arkilauantai, saa valituksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Omalla vastuulla asiakirjat voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postin valitusasiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan kuluessa. Valitusasiakirjat voi toimittaa myös: nimi, osoite ja postiosoite Pykälät Valitusasiakirjat on toimitettava ¹⁾ : nimi, osoite ja postiosoite Pykälät
Lisätietoja	Yksityiskohtainen oikaisuvaatimusohje/valitusosoitus liitetään pöytäkirjanotteeseen. Muutoksenhakuasian vireille panijalta peritään oikeudenkäyntimaksu sen mukaan kuin tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) säädetään. Valituksen käsittelystä hallinto-oikeudessa peritään oikeudenkäyntimaksu 250 euroa. Jos hallinto-oikeus muuttaa valituksenalaista päätöstä muutoksenhakijan eduksi, oikeudenkäyntimaksua ei peritä. Maksua ei myöskään peritä, jos asianosainen on laissa vapautettu maksusta. Maksuvelvollinen on asian vireillepanija ja maksu on valituskirjelmäkohtainen.

¹⁾Jos toimitettava muulle kuin valitusviranomaiselle.